

**XIZMAT KO‘RSATISH SOHASIDA ZAMONAVIY
TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH
YO‘LLARI**

M.E.Po‘latov – Samarqand Iqtisodiyot va Servis instituti professori, i.f.d.

M.Q.Nizomov - Samarqand Iqtisodiyot va Servis institute magistranti

***Annotasiya:** Yangi texnologiya takrorlanuvchi vazifalarni avtomatlashtirish, xodimlar o‘rtasida aloqa va hamkorlikni yaxshilash hamda qaror qabul qilish uchun ma’lumotlarga asoslangan tushunchalarni taqdim etish orqali xizmat ko‘rsatish sohasida samaradorlikni oshirishi mumkin. Chatbotlar, uchrashuvlarni rejalashtirish dasturlari va mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish tizimlari kabi raqamli vositalar jarayonlarni soddalashtirishi va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashi mumkin. Bundan tashqari, mobil qurilmalar va bulutga asoslangan texnologiyalardan foydalanish xodimlarga ma'lumotlarga kirish va o'z vazifalarini istalgan joydan bajarish imkonini beradi, bu esa moslashuvchanlik va sezgirlikni oshiradi.*

***Kalit so‘zlar:** texnologiya, texnologiya siyosati, Mustaqil iqtisodiyot, Inklyuziv iqtisodiy o‘rta, logistika operatsiyalari, narsalar interneti.*

***Annotation:** The new technology can improve efficiency in the service sector by automating repetitive tasks, improving communication and cooperation between employees, and providing data-based insights for decision making. Digital tools such as chatbots, meeting planning applications, and customer relationship management systems can simplify processes and improve customer service. In addition, the use of mobile devices and cloud-based technologies allows employees to access data and perform their tasks from anywhere, increasing flexibility and sensitivity.*

***Keywords:** Technology, Technology Policy, independent economy, inclusive economic growth, logistics operations, Internet of things.*

Iqtisodiy o'sish va taraqqiyotga texnologiya siyosatining ta'siri natijasida zamonaviy dunyoda texnologiya iqtisodiy o'sish va rivojlanishning hal qiluvchi omiliga aylandi. Sun'iy intellektidagi yutuqlardan tortib, narsalarning Interneti (IoT)gacha texnologiya biznesning ishlash usulini o'zgartiradi va rivojlanish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq, texnologiyaning afzalliklari har doim ham teng taqsimlanmaydi. Shunday qilib, inklyuziv va barqaror iqtisodiyotni rivojlantirish uchun texnologiya siyosatiga ehtiyoj bor. Ushbu maqolada biz texnologiya siyosatining iqtisodiy o'sish va rivojlanishdagi rolini o'rganamiz.

Texnologiya siyosati barqaror va inklyuziv iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bugungi tez o'zgaruvchan iqtisodiy manzarada texnologiya o'sish va innovatsiyalarning muhim omili hisoblanadi. Shu sababli, siyosatchilar texnologiyaga kirishni rag'batlantiradigan, innovatsiyalar va tadbirkorlikni rag'batlantiradigan va texnologiyaga asoslangan sanoatning o'sishini qo'llab-quvvatlovchi siyosatlarni yaratishi juda muhimdir.

Xo'sh "Texnologiya siyosati" o'zi nima? Asosan, texnologiya siyosati innovatsiyalar, tadbirkorlik va texnologiyaga asoslangan tarmoqlarni rivojlantirishga qaratilgan qoidalar, qoidalar va tashabbuslar to'plamidir. U tadqiqot va ishlanmalar, intellektual mulk, raqamli infratuzilma va kiberxavfsizlik kabi keng ko'lamli masalalarni qamrab oladi. Bu siyosatlar iqtisodiyotga uning o'sishi va zarba va uzilishlarga bardosh bera olish qobiliyati jihatidan sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

"Mustaqil iqtisodiyot" tushunchasini tahlil qiladigan bo'lsak, bardoshli iqtisodiyot tabiiy ofatlar, iqtisodiy tanazzullar yoki texnologik uzilishlar kabi kutilmagan zarba va uzilishlarga tezda moslasha oladigan va tiklana oladigan iqtisodiyotdir. Texnologiya siyosati raqamli infratuzilmaga sarmoya kiritish, innovatsiyalarni rag'batlantirish va tadqiqot va ishlanmalarni qo'llab-quvvatlash orqali barqarorlikni oshirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Misol uchun, 5G tarmoqlarini rivojlantirish yoki qishloq joylarda keng polosali ulanishni qo'llashni

rag'batlantiradigan siyosat masofadan ishlashni ta'minlash va raqamli xizmatlardan foydalanishni osonlashtirish orqali iqtisodiyotning barqarorligini oshirishi mumkin.

Inklyuziv iqtisodiy o'sish iqtisodiy o'sishning afzalliklari irqi, jinsi va ijtimoiy-iqtisodiy holatidan qat'i nazar, jamiyatda keng va teng taqsimlanishini anglatadi. Texnologiya siyosati raqamli texnologiyalardan foydalanishni rag'batlantirish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash hamda ishchilarni raqamli iqtisodiyotga tayyorlaydigan ta'lim va o'quv dasturlariga sarmoya kiritish orqali inklyuziv iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Masalan, kam ta'minlangan jamoalarda yuqori tezlikdagi internetni o'rnatishni rag'batlantiradigan yoki raqamli ko'nikmalarni o'rgatish dasturlarini ishlab chiqishni qo'llab-quvvatlovchi siyosat har bir insonning raqamli iqtisodiyot afzalliklaridan foydalanishini ta'minlashga yordam beradi.

Texnologiya siyosati qanday qilib iqtisodiy o'sishga yordam bera oladi?

Texnologiya siyosatining asosiy rollaridan biri innovatsiyalar va tadbirkorlikni rivojlantirishdir. Innovatsiyalar va yangi biznesni qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratish orqali texnologiya siyosati iqtisodiy o'sish va ish o'rinlarini yaratishning asosiy omillari bo'lgan kichik va o'rta korxonalar (KO'B) o'sishini rag'batlantirishi mumkin. Soliq imtiyozlari, grantlar va kreditlar kabi siyosatlar kichik va o'rta korxonalarga innovatsiyalar va o'sish uchun zarur bo'lgan kapitaldan foydalanishga yordam beradi.

Iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishning yana bir usuli - bu raqamlashtirishni rag'batlantirishdir. Texnologiya va internetdan foydalanishni rag'batlantirish orqali siyosatchilar biznes va jismoniy shaxslarga o'zgaruvchan iqtisodiy sharoitlarga moslashishda yordam berishi mumkin. Raqamlashtirish kompaniyalarga masofadan turib ishlash, yangi bozorlarga chiqish va samaradorlikni oshirish imkonini beradi. Shuningdek, u jismoniy shaxslarga raqamli iqtisodiyotda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni egallash imkonini beruvchi ta'lim va o'quv resurslaridan foydalanish imkoniyatini beradi.

Bundan tashqari, texnologiya siyosati turli manfaatdor tomonlar o'rtasida hamkorlik va sheriklikni rivojlantirish orqali barqaror va inklyuziv iqtisodiyotni rivojlantirishi mumkin. Hukumat, texnologiya kompaniyalari, innovatorlar, akademiklar va sanoat organlari bo'lsin, jamiyatning turli jabhalaridan barcha manfaatdor tomonlarni birlashtirib, siyosatchilar innovatsiyalar va tadbirkorlik rivojlanishi va texnologiyaning afzalliklarini yanada kengroq bo'lishish mumkin bo'lgan ekotizimni yaratishi mumkin.

Bundan tashqari, mustahkam texnologiya siyosati texnologiyaning afzalliklari jamiyatning barcha a'zolari uchun ochiq bo'lishini ta'minlaydi. Bunga yetarli darajada xizmat ko'rsatilmayotgan jamoalarning texnologiyalardan foydalanish imkoniyatini ta'minlash, shuningdek, raqamli savodxonlik va malaka oshirishni rag'batlantirish kiradi. Shunday qilib, siyosatchilar raqamli tafovutni kamaytirishga va jamiyatning barcha a'zolari texnologik yutuqlardan ishtirok etish va foyda olish imkoniyatiga ega bo'lgan yanada inklyuziv iqtisodiyotni yaratishga yordam berishi mumkin.

Bundan tashqari, texnologiya siyosati iqlim o'zgarishi, barqarorlik va daromadlar tengsizligi kabi jamiyat oldida turgan eng muhim muammolarni hal qilishga yordam beradi. Masalan, qayta tiklanadigan energiya texnologiyalarini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlovchi yoki birgalikda iqtisodiyotni rag'batlantiradigan siyosatlar issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirishga yordam beradi va iste'mol va ishlab chiqarishning yanada barqaror modellarini qo'llab-quvvatlaydi. Barqaror texnologiya siyosati ekologik toza amaliyotlarni qabul qilishni rag'batlantirishi va iqtisodiy faoliyatning atrof-muhitga ta'sirini kamaytiradigan texnologiyalarni ishlab chiqishni qo'llab-quvvatlashi mumkin.

Nihoyat, texnologiya siyosati texnologiyaning iqtisodiyot va jamiyatga potentsial salbiy ta'sirini bartaraf etish uchun qoidalar mavjudligini ta'minlash orqali barqaror va inklyuziv iqtisodiyotni rivojlantirishi mumkin. Bunga ma'lumotlar maxfiyligi, kiberxavfsizlik va sun'iy intellekt va mashinani o'rganish kabi rivojlanayotgan texnologiyalardan axloqiy foydalanish kabi muammolarni hal qilish kiradi.

Xulosa qilib aytganda, vaqt o'tishi bilan sodir bo'layotgan texnologik o'zgarishlarga moslashuvchan kuchli texnologiya iqtisodiy o'sish va rivojlanishni qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratishga yordam beradi va texnologik taraqqiyotning afzalliklari keng va adolatli taqsimlanishini ta'minlaydi. Siyosatchilar yanada farovon va mustahkam kelajakni qurishga qaratilgan sa'y-harakatlarining asosiy elementi sifatida texnologiya siyosatiga ustuvor ahamiyat berishda davom etishlari kerak. Shunday qilib, ular texnologik taraqqiyotning afzalliklari jamiyatning barcha a'zolari tomonidan amalga oshirilishini ta'minlashga yordam beradi.

Texnologiya an'anaviy logistika jarayonlarini o'zgartirishda davom etmoqda va ta'minot zanjiri rahbarlarini moslashishga undaydi. Ushbu texnologiyalar qanday ko'rinishga ega va sizga qanday ta'sir qilishi mumkin?

Texnologiya hayotning barcha jabhalarida o'zgarishlarga olib keladi va logistika bundan farq qilmaydi. **Ulanish va ijtimoiy medianing** keng miqyosda qo'llanilishi mijozlarning talablarini oshirib, iste'molchilar talablarini qondirish uchun kompaniyaning **logistika operatsiyalari** kuchiga tobora ko'proq e'tibor qaratmoqda.

O'z-o'zidan boshqariladigan transport vositalari va ombor robotlaridan tortib, vaqt va xarajatlarni tejaydigan ma'lumotlarga oid ma'lumotlarga qadar, logistika va uni boshqarishni o'zgartiruvchi texnologiya tendentsiyalari mavjuddir..

Narsalar interneti (IoT) ulanishi shunchaki xarajatlarni kamaytiradigan vosita emas: u operatsion samaradorlikni oshirishi, foydalanishni optimallashtirishi va operatsion xavfsizlikni mustahkamlashi mumkin.

Deloitte global aqlli sensorlar bozori yiliga 19 foizga o'sib borayotganini va 2022 yilga kelib 60 milliard dollarga yetishi kutilmoqda.

Qurilmalar va logistika provayderlari o'rtasidagi doimiy ma'lumotlar oqimi ta'minot zanjirlari o'z-o'zini nazorat qilish va o'z-o'zini saqlashni anglatadi. Ombor muhitida aqlli datchiklar robotlarni to'ldirish yoki buyurtmalarni yig'ish va qadoqlash ehtiyojlari haqida ogohlantiradi, bortdagi telematika esa avtonom transport

vositalarida yetkazib berish yoʻnalishlarini optimallashtiradi va hozir va yaqin kelajakda xodimlar va logistika operatsiyalarimizni yuritish uslubimizni oʻzgartiradi.

Oʻzi boshqaradigan transport vositalari haqida tahliliy jarayon qilinadigan boʻlsa, Business Insider maʼlumotlariga koʻra, soʻnggi milga yetkazib berish hozirda barcha transport xarajatlarining 53 foizini tashkil qiladi. Uzoq masofali sayohatlardan tortib oxirgi milgacha yetkazib berishgacha, haydovchisiz yuk mashinalari va furgonlar yaqin bir necha yil ichida deyarli taʼsir oʻtkaza boshlaydi, chunki 40 dan ortiq kompaniyalar texnologiyani keng qamrovli sinovdan oʻtkazishni davom ettirmoqda.

Uzoq safarlar haydovchilarning yuqori aylanmasini talab qiladi va katta uglerod izini qoldiradi. Avtonom texnologiyadan transport vositalarini qismlarga ajratish va ularga rahbarlik qilish uchun foydalanish mumkin, bu haydovchilarni talab qilinadigan uzoq masofalarda amaliy va fiziologik jihatdan qoʻllab-quvvatlaydi. Va bu faqat yuk mashinalari uchun emas: forkliftlar, palletlarni yigʻish mashinalari va boshqa omborlar va ish joylari mashinalari ham kamida yarim avtonom boʻladi.

Business Insider maʼlumotlariga koʻra, soʻnggi milga yetkazib berish hozirda barcha transport xarajatlarining 53 foizini tashkil qiladi.

Logistika sanoati transport vositalarini qurish, avtomobil qismlarini etkazib berish zanjirlarini sozlash va ularni shakllantiradigan maʼlumotlar tasmasi bilan bogʻlanishning yangi jarayonlariga moslashishi kerak.

Xulosa oʻrnida shuni aytish kerakki, maqolada logistika, jumladan uning turlaridan biri boʻlgan transport logistikasining korxonalarining tadbirkorlik faoliyatini taʼminlashdagi roli, yuklar va yuk tashishlarning transportining xususiyatlari tasnifi, uning optimal joylashtirish masalalari, transport makrosistemalarini tashkil qilish va boshqarishning transport-logistik xususiyatlari, transport logistikasi marshrutlari va boshqarish, transport logistikasida transport va yuk ishlarini tashkil etish, transport logistikasida xalqaro transport operatsiyalari, yuklarni tashishda transport tashkilotlarining

majburiyatlari, qabul qiluvchilar, yuk tashish ta'riflari, transport logistikasining axborot bilan ta'minlash, transport logistikasi tizimlarini davlat tomonidan tartibga solish va qo'llab-quvvatlash kabi masalalar qarab chiqildi.

Foydalanilgan va tavsiya etilgan adabiyotlar:

1. Н.Г. Филонов, Л.В. Коваленко, С.К. Дашинская. Анализ структуры и особенностей формирования потоков полезных ресурсов в экономических (логистических) системах. -Томск: Издательство ТГПУ, 2011. – 252 с.
2. Смехов А.А. Основы транспортной логистики. -М.: Транспорт, 1995.
3. Гаджинский А.М. Логистика: Учебник для высших и средних специальных заведений / А.М.Гаджинский. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Информационно-внедренческий центр «Маркетинг», 2000. – 228 с.
4. Гаджинский А.М. Практикум по логистике / А.М.Гаджинский. – 4-е изд.,– М.: ИВЦ «Маркетинг», 2005. – 260 с.